

Sytuacja na rynku kredytowym
wyniki ankiety do przewodniczących
komitetów kredytowych

IV kwartał 2009

Podsumowanie wyników ankiety

Banki po raz kolejny zaostrzyły politykę kredytową we wszystkich segmentach rynku. W przypadku kredytów dla przedsiębiorstw i kredytów mieszkaniowych dla gospodarstw domowych skala zaostżenia kryteriów i warunków była jednak istotnie mniejsza niż w poprzednich kwartałach. Natomiast w segmencie kredytów konsumpcyjnych, które zwykle związane są z wyższym ryzykiem, banki zaostrzyły politykę kredytową w wysokim stopniu. Główną przyczyną zaostżania kryteriów i warunków udzielania wszystkich kredytów pozostaje ryzyko związane z bieżącą i prognozowaną sytuacją gospodarczą. Popyt na większość rodzajów kredytu wzrósł bądź utrzymał się na podobnym poziomie, co świadczy, że spowolnienie dynamiki akcji kredytowej w III kwartale 2009 r. mogło mieć charakter podażowy. Wyjątkiem są kredyty długoterminowe dla przedsiębiorstw, gdzie popyt uległ ograniczeniu.

Kredyty dla przedsiębiorstw

- Polityka kredytowa: w III kwartale 2009 r. silniej zaostżono kryteria udzielania kredytów małym i średnim przedsiębiorstwom (procent netto 13-26%) niż dużym przedsiębiorstwom (procent netto 9-11%). Banki podniosły głównie marże dla bardziej ryzykownych kredytów i pozaodsetkowe koszty kredytu.
- Popyt na kredyt: nieznacznie wzrósł popyt na kredyty krótkoterminowe. W przypadku kredytów długoterminowych popyt obniżył się.
- Oczekiwania na IV kwartał 2009 r.: banki spodziewają się niewielkiego złagodzenia kryteriów przyznawania kredytów krótkoterminowych i niewielkiego zaostżenia dla kredytów długoterminowych. Oczekiwany jest wzrost popytu, który w większym stopniu ma dotyczyć kredytów krótkoterminowych.

Kredyty mieszkaniowe

- Polityka kredytowa: około jedna czwarta banków zaostrzyła kryteria udzielania kredytów. Miało miejsce niewielkie zaostżenie warunków kredytowania.
- Popyt na kredyt: ocena zmian popytu była bardzo zróżnicowana. W ujęciu zagregowanym miał miejsce niewielki wzrost popytu.
- Oczekiwania na IV kwartał 2009 r.: banki spodziewają się ponownego niewielkiego zaostżenia polityki kredytowej oraz wzrostu popytu na kredyt.

Kredyty konsumpcyjne

- Polityka kredytowa: około dwie trzecie banków zaostrzyło kryteria udzielania kredytów. Wszystkie warunki udzielania kredytów zostały zaostżone.
- Popyt na kredyt: banki odnotowały nieznaczny wzrost popytu.
- Oczekiwania na IV kwartał 2009 r.: banki przewidują dalsze zaostżenie polityki kredytowej oraz wzrost popytu na kredyty konsumpcyjne.

Syntetyczne wyniki ankiety

Celem ankiety jest określenie kierunku zmian polityki kredytowej, tj. kryteriów i warunków udzielania kredytów, a także zmian popytu na kredyty w polskim systemie bankowym. Kryteria udzielania kredytów są rozumiane jako ustalone przez bank minimalne standardy zdolności kredytowej, jakie musi spełnić kredytobiorca, aby uzyskać kredyt. Warunki udzielania kredytów są to cechy umowy kredytu uzgadniane przez bank i kredytobiorcę, w tym marża odsetkowa, pozaodsetkowe koszty kredytu, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenia i maksymalny okres kredytowania.

Ankieta została skierowana do przewodniczących komitetów kredytowych banków. Uzyskane odpowiedzi mogą nie uwzględniać stanowiska innych pionów banku niż pion kredytowy. Ankieta została przeprowadzona na przełomie września i października 2009 r. **wśród 30 banków, których łączny udział należności od przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w portfelu sektora bankowego wynosi 83,5%.**

Agregacja danych, które posłużyły do prezentacji wyników, polegała na policzeniu ważonych struktur procentowych odpowiedzi oraz procentu netto, czyli różnicy między strukturami obrazującymi przeciwne tendencje. Zgodnie z przyjętą metodyką, słowa określające ilość (większość, połowa, znaczący, istotny, odsetek banków, etc.) odnoszą się do ważonych struktur procentowych, a nie do liczby banków. Wyrażenie „większość banków” należy więc rozumieć jako „ważona aktywami większość banków”. Szczegóły dotyczące metodyki obliczeń przedstawiono w załączniku nr 1.

Jeżeli nie zaznaczono inaczej, przytaczane w tekście ilości banków raportujących daną zmianę polityki kredytowej bądź popytu na kredyt oznaczają procent netto banków.

Poniżej przedstawiono tendencje w zakresie stosowanej przez banki polityki kredytowej oraz kształtowania się popytu w III kwartale 2009 r., jak również przewidywania banków na IV kwartał 2009 r.

Kredyty dla przedsiębiorstw

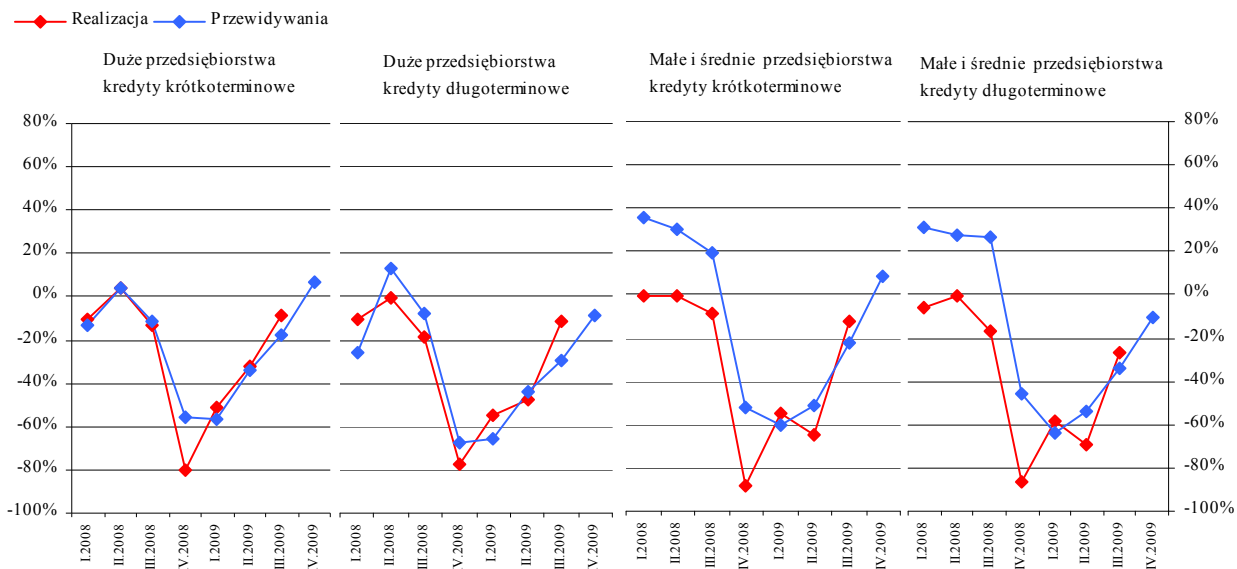
W III kwartale 2009 r. kryteria udzielania kredytów dla przedsiębiorstw zostały ponownie zaostrzone. Skala zaostrzenia była jednak mniejsza niż w poprzednich kwartałach (zob. wykres 1), a większość banków nie zdecydowała się na zmianę polityki w tym zakresie. Zaostrzenie kryteriów w mniejszym stopniu dotyczyło kredytów dla dużych przedsiębiorstw i miało podobną skalę dla kredytów krótko- i długoterminowych (procent netto odpowiednio ok. -9% i -11%). W przypadku kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw zaostrzenie kryteriów było powszechniejsze i dotyczyło w większym stopniu kredytów długoterminowych (procent netto ok. -26%) niż krótkoterminowych (procent netto ok. -13%).

Podobnie jak w minionych trzech kwartałach wszystkie uwzględnione w ankiecie warunki udzielania kredytów dla przedsiębiorstw zostały zaostrzone (zob. wykres 2). Zaostrzenie nie było jednak silne i dotyczyło głównie marż pobieranych na kredytach o podwyższonym ryzyku (procent netto -46%) oraz pozaodsetkowych kosztów kredytu (procent netto -23%). Większość banków określiła to zaostrzenie jako nieznaczne¹. W przypadku

¹ Banki dysponują możliwością gradacji zmian kryteriów (warunków) udzielania kredytów. W ankiecie banki wybierają spośród opcji: kryteria (warunki) zostały znacznie zaostrzone, kryteria (warunki) zostały nieznacznie zaostrzone, kryteria (warunki) nie zostały zmienione, kryteria (warunki) zostały nieznacznie złagodzone, kryteria (warunki) zostały znacznie złagodzone.

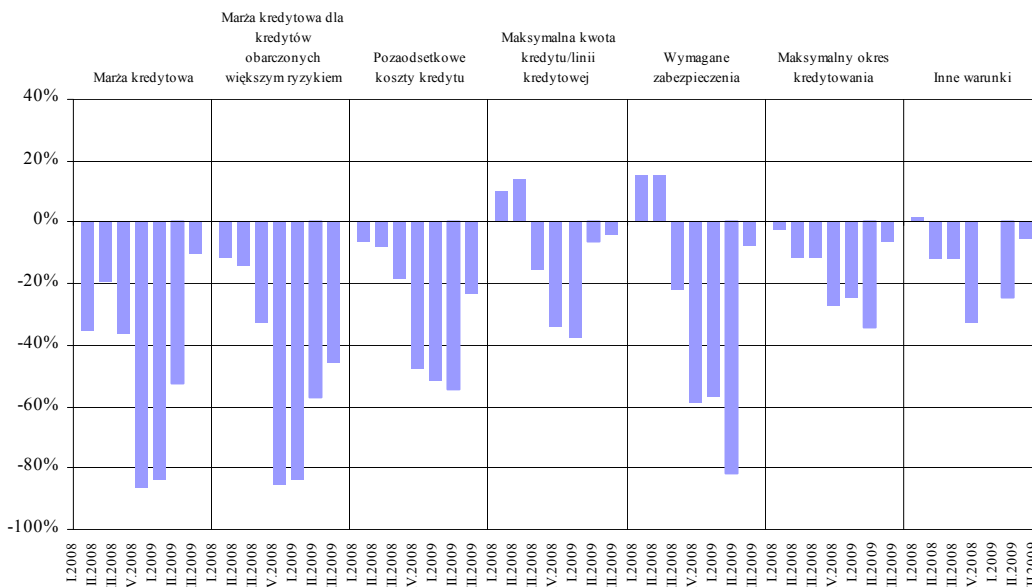
marż pobieranych na kredytach o normalnym profilu ryzyka odpowiedzi banków były zróżnicowane (niektóre banki zdecydowały się na obniżenie marży), natomiast warunki dotyczące maksymalnej kwoty kredytu i okresu kredytowania oraz wymaganych zabezpieczeń pozostały niezmienione przez zdecydowaną większość ankietowanych banków.

Wykres 1
Kryteria udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

Uwaga: wykresy zawarte w niniejszym opracowaniu przedstawiają procent netto. Dodatnią wartość procentu netto należy interpretować jako złagodzenie polityki kredytowej lub wzrost popytu na kredyty, a ujemną wartość procentu netto – jako zaostrzenie polityki kredytowej lub spadek popytu na kredyty. Szczegółowy opis metodyki obliczeń zawiera Załącznik 1.

Wykres 2
Warunki udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

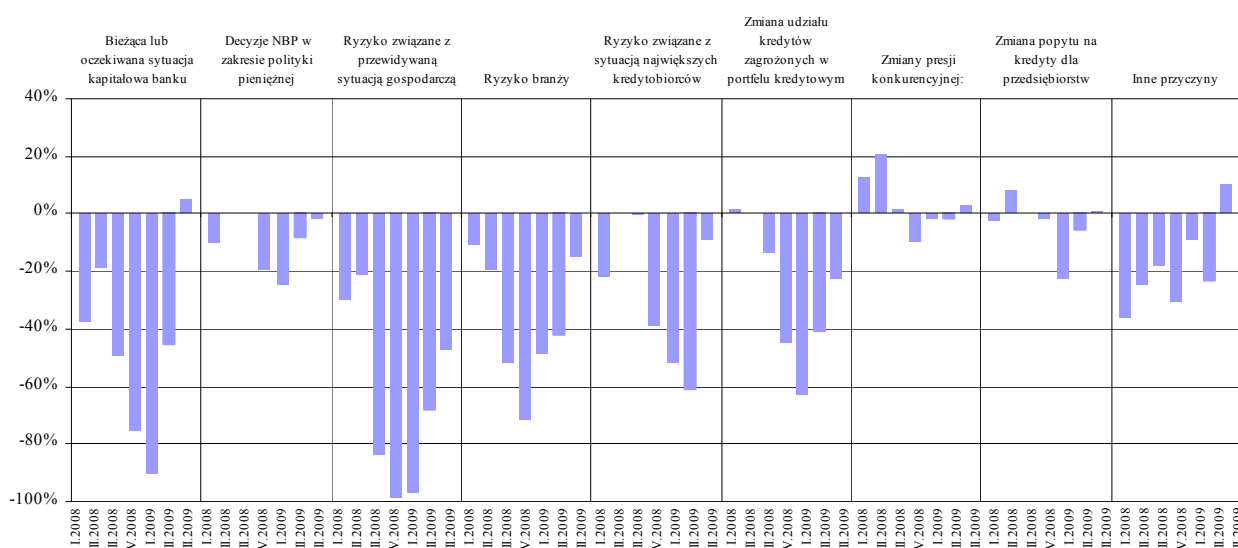

Najważniejszą przyczyną zaostrzenia polityki kredytowej wobec przedsiębiorstw pozostają negatywne perspektywy rozwoju sytuacji gospodarczej (zob. wykres 3). Czynnikiem ten wymieniła około połowa banków, które w III kwartale 2009 r. zaostrzyły kryteria lub warunki udzielania kredytów dla przedsiębiorstw. Odpowiedzi banków wskazują na to, że zmniejsza się ryzyko związane z kredytowaniem konkretnych branż i największych kredytobiorców (procent netto odpowiednio -15% i -9%). W porównaniu z poprzednim kwartałem zmniejszyło się również znaczenie jakości portfela kredytów dla przedsiębiorstw, jednak nadal dla ponad jednej piątej banków zmieniających politykę kredytową, wzrost udziału kredytów zagrożonych stanowił bodziec do zaostrzenia warunków lub kryteriów udzielania kredytu.

Wzrost średniego współczynnika wypłacalności w sektorze bankowym spowodował, że sytuacja kapitałowa przestała być w ocenie banków czynnikiem ograniczającym podaż kredytu dla przedsiębiorstw. Pojedyncze banki o relatywnie wysokiej adekwatności kapitałowej stwierdziły nawet, że ich pozycja kapitałowa sprzyja łagodzeniu polityki kredytowej.

Wśród innych czynników wpływających na politykę kredytową, pojedyncze banki, które złagodziły kryteria przyznawania kredytów wskazały na pewną poprawę w płynności rynku międzybankowego i w związanych z tym warunkach finansowania.

Wykres 3
Przyczyny zmian polityki kredytowej

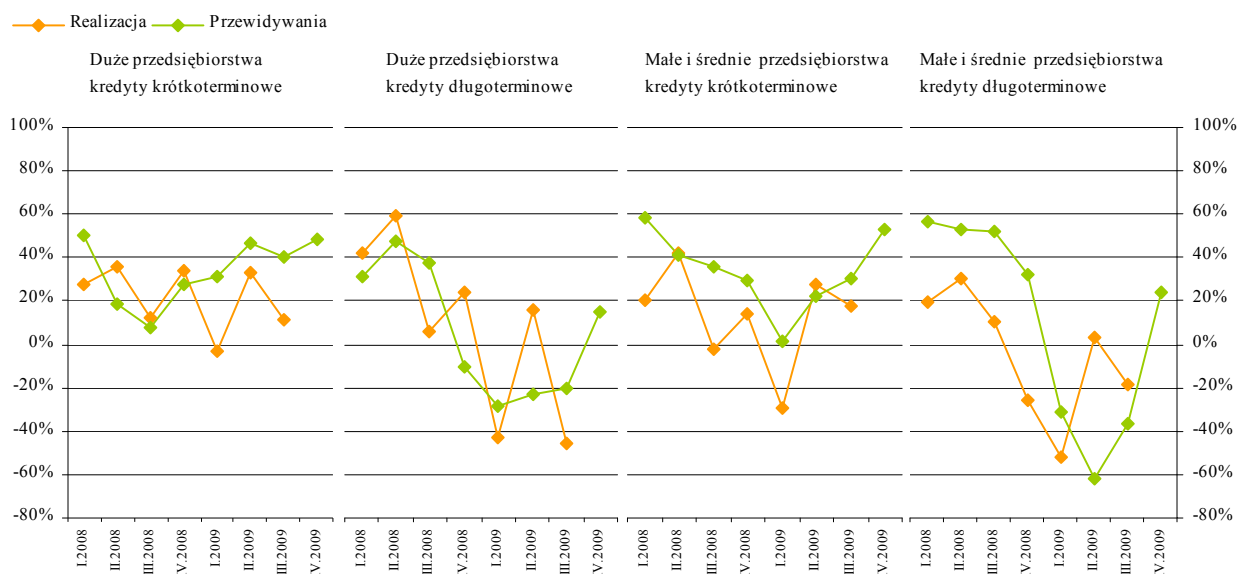
W III kwartale 2009 r. popyt na kredyty krótkoterminowe ze strony przedsiębiorstw wzrósł (zob. wykres 4). Wzrost ten nie był jednak wyraźny i dotyczył w większym stopniu małych i średnich przedsiębiorstw (procent netto 17%) niż dużych przedsiębiorstw (procent netto 11%). Na koniec II kwartału 2009 r. banki spodziewały się większego wzrostu popytu, szczególnie w przypadku kredytów dla dużych przedsiębiorstw.

Po pewnym odbiciu w poprzednim kwartale, popyt na kredyty długoterminowe obniżył się w III kwartale 2009 r. Spadek ten był powszechniejszy w przypadku kredytów dla dużych przedsiębiorstw (zob. wykres 4). Odpowiedzi banków dotyczące popytu ze strony małych i średnich przedsiębiorstw były bardziej zróżnicowane (jedna piąta ogółu ankietowanych banków zanotowała wzrost popytu). Należy jednak zauważyć, że jedna czwarta ban-

ków, które odczuły spadek popytu ze strony małych i średnich przedsiębiorstw, określiła ten spadek jako znaczny². Na koniec II kwartału 2009 r. banki spodziewały się spadku popytu na kredyty długoterminowe; zaobserwowany spadek był jednak silniejszy od przewidywań w przypadku kredytów dla dużych przedsiębiorstw a słabszy od przewidywań w przypadku kredytów dla MSP.

Wykres 4

Popyt na kredyt dla przedsiębiorstw

Wzrost popytu na kredyty dla przedsiębiorstw wynika, w ocenie banków, przede wszystkim ze **wzrostu zapotrzebowania na finansowanie związane z restrukturyzacją zadłużenia przedsiębiorstw** (zob. wykres 5). Czynnikiem ten został wymieniony przez ponad 70% banków, które odczuły wzrost popytu. Z drugiej strony żaden bank nie uznał, że miał on znaczny³ wpływ na wzrost popytu na kredyt ze strony przedsiębiorstw. Zapotrzebowanie na finansowanie związane z restrukturyzacją zadłużenia rośnie od czterech kwartałów, co może być związane z pogarszaniem się kondycji finansowej przedsiębiorstw, oraz, najprawdopodobniej w mniejszym stopniu, z zamianą zobowiązań z tytułu walutowych instrumentów pochodnych na kredyty. W przeciwieństwie do poprzedniego kwartału, w III kwartale 2009 r. zmiany zapotrzebowania na finansowanie zapasów i kapitału obrotowego miały bardzo niewielki wpływ na wzrost popytu na kredyt ze strony przedsiębiorstw.

Banki, które odnotowały spadek popytu na kredyty dla przedsiębiorstw, przypisywały to głównie obniżeniu popytu na finansowanie inwestycji (zob. wykres 5). Popyt ten spada od trzech kwartałów, jednak w III kwartale 2009 r. jego spadek był najbardziej wyraźny. Ponad trzy czwarte banków wskazało, że zmiany zapotrzebowania na finansowanie inwestycji miały wpływ na spadek popytu na kredyt, z czego ok. 40% określiło ten wpływ jako znaczny. **Ponad 60% banków podało również, że do spadku popytu na kredyt doszło ze względu na malejące zapotrzebowanie na finansowanie fuzji i przejęć.** W opinii banków spadek popytu na kredyt był też spowodowany

² Banki dysponują możliwością gradacji siły zmian popytu na kredyt. W ankiecie banki wybierają spośród opcji: znaczny wzrost popytu, nieznaczny wzrost popytu, brak zmian popytu, nieznaczny spadek popytu, znaczny spadek popytu.

³ Banki dysponują możliwością gradacji siły wpływu poszczególnych czynników na zmiany popytu na kredyt. W ankiecie banki wybierają spośród opcji: znaczny wpływ na wzrost popytu, nieznaczny wpływ na wzrost popytu, brak wpływu na zmianę popytu, nieznaczny wpływ na spadek popytu, znaczny wpływ na spadek popytu.

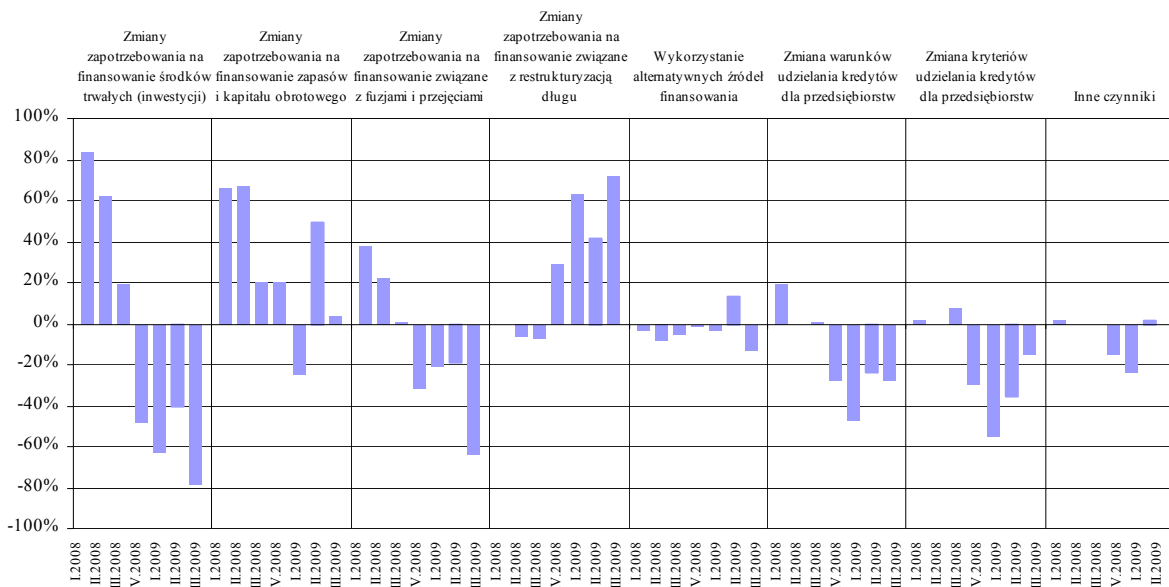
wany wykorzystaniem alternatywnych źródeł finansowania – w tym, przede wszystkim, wykorzystaniem własnych środków oraz emisji papierów dłużnych i akcji.

Zapowiedzi banków dotyczące polityki kredytowej w IV kwartale 2009 r. wskazują na jej zróżnicowanie względem różnych kategorii kredytu (zob. wykres 1). **Kryteria przyznawania kredytów krótkoterminowych mają zostać złagodzone**, zarówno dla dużych (procent netto 6%), jak i małych i średnich przedsiębiorstw (procent netto 9%). Gdyby zapowiedzi banków sprawdziły się, byłoby to pierwsze od III kwartału 2007 r. złagodzenie kryteriów przyznawania kredytów krótkoterminowych dla obydwu grup przedsiębiorstw.

Według zapowiedzi banków kryteria przyznawania kredytów długoterminowych dla przedsiębiorstw będą zaostrzone. Zaostrzenie to ma dotyczyć zarówno kredytów dla dużych, jak i małych i średnich przedsiębiorstw (procent netto odpowiednio -8% i -11%). Warto jednak zauważyć, że wartości procentu netto dotyczących prognoz polityki kredytowej zarówno dla kredytów długo-, jak i krótkoterminowych nie są duże, a większość banków (ponad 80% dla każdej kategorii kredytu) nie planuje zmian w zakresie kryteriów przyznawania kredytów dla przedsiębiorstw.

W IV kwartale 2009 r. banki oczekują wzrostu popytu na kredyty ze strony przedsiębiorstw (zob. wykres 4). Wzrost ten ma dotyczyć w większym stopniu kredytów krótkoterminowych, gdzie spodziewa się go około połowa ankietowanych banków. W przypadku kredytów długoterminowych odpowiedzi banków były bardziej zróżnicowane, a procent netto wyniósł 15% dla kredytów dla dużych przedsiębiorstw oraz 24% dla kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw.

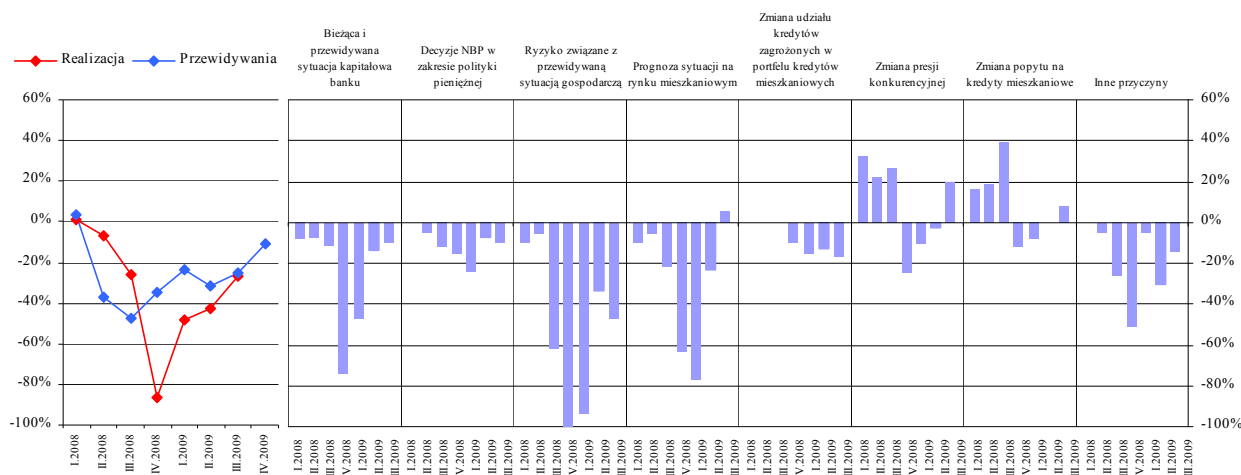
Wykres 5
Przyczyny zmian popytu na kredyt dla przedsiębiorstw

Kredyty mieszkaniowe dla gospodarstw domowych

W III kwartale 2009 r. banki ponownie zaostrzyły politykę kredytową względem kredytów mieszkaniowych (zob. wykres 6). Skala zaostżenia była jednak mniejsza niż w poprzednich kwartałach. Kryteria przyznawania kredytów zostały zaostżone przez około jedną czwartą banków, co było zgodne z przewidywaniami banków wyrażonymi na koniec II kwartału 2009 r.

Wykres 6
Polityka kredytowa i przyczyny jej zmian – kredyty mieszkaniowe

Systematycznie obniża się liczba banków, które zaostżają warunki przyznawania kredytu mieszkaniowego. Wprawdzie w ujęciu netto prawie wszystkie warunki uwzględnione w ankiecie zostały zaostżone (zob. wykres 7), to wpływ na to miały głównie odpowiedzi pojedynczych banków, a większość ankietowanych instytucji nie dokonała zmian w tym zakresie. Najwięcej banków zdecydowało się zaostżyc warunki dotyczące wysokości pobieranej marży oraz pozaodsetkowych kosztów kredytu. Należy jednak zauważyć, że pojedyncze banki zdecydowały się na złagodzenie powyższych warunków. Duże zróżnicowanie wystąpiło także pod względem wymaganego udziału własnego kredytobiorcy w inwestycji, gdzie podobny odsetek banków zdecydował się na zmniejszenie i na zwiększenie maksymalnego poziomu wskaźnika Loan-to-Value. Żaden bank nie zdecydował się na zmianę maksymalnego okresu kredytowania.

Pojedyncze banki zdecydowały się na zaostżenie innych, nieuwzględnionych w ankiecie warunków przyznawania kredytów mieszkaniowych, takich jak opłat za wycenę nieruchomości czy wprowadzenia odmiennych zasad kredytowania dla cudzoziemców i Polaków uzyskujących dochód za granicą. Pozostałe wskazane przez banki działania miały charakter zmiany kryteriów udzielania kredytów – były to m.in. decyzje o zmianie dopuszczalnego poziomu obciążenia dochodu kredytobiorcy długiem.

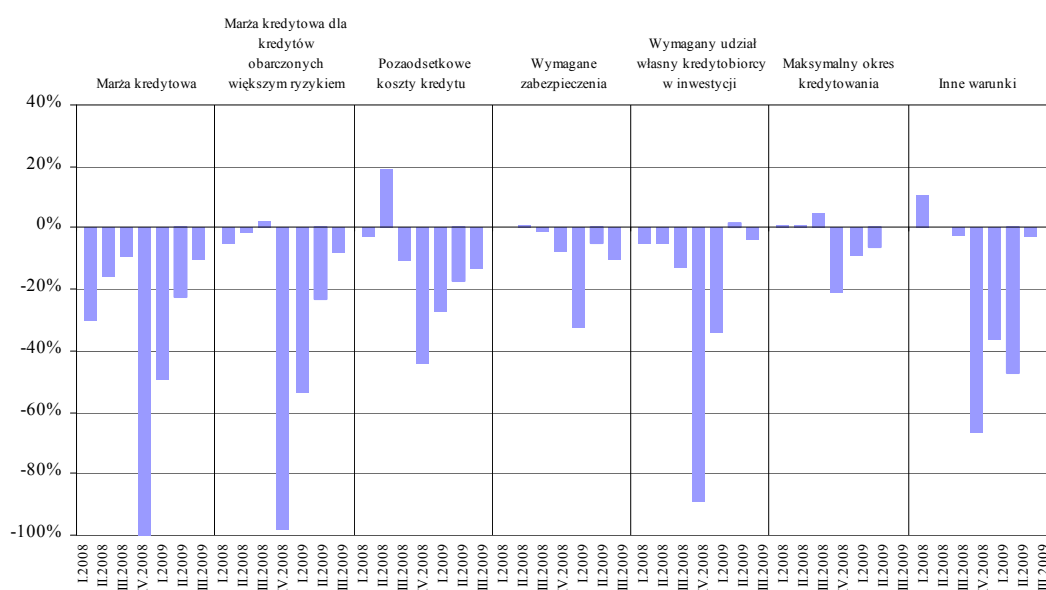
Podobnie jak w segmencie kredytów dla przedsiębiorstw, główną przesłanką zaostżenia polityki kredytowej była niepewność co do przyszłego stanu koniunktury (procent netto wyniósł -47%). Odpowiedzi banków wskazują ponadto, że pewnemu pogorszeniu ulega jakość portfela kredytów mieszkaniowych. Odsetek banków wskazujących na ten czynnik wzrósł i wyniósł blisko 17%. Coraz mniejszy wpływ na politykę kredytową banków mają ograniczenia o charakterze kapitałowym. Zaledwie 10% banków, które zmieniły politykę kredytową, uczyniło to pod wpływem pogorszenia bieżącej lub oczekiwanej sytuacji kapitałowej banku. Na zaostżenie polity-

ki kredytowej w segmencie kredytów mieszkaniowych miały też wpływ inne, nieuwzględnione w ankiecie czynniki. Były to, przede wszystkim, zmiany modeli oceny ryzyka wprowadzone w niektórych bankach, oraz realizacja zaleceń Komisji Nadzoru Finansowego w sprawie zmian zasad oceny zdolności kredytowej.

Podobnie jak w poprzednim kwartale, banki, które złagodziły politykę kredytową w odniesieniu do kredytów mieszkaniowych, dokonały tych zmian oczekując poprawy sytuacji makroekonomicznej i sytuacji na rynku mieszkaniowym względem dotychczasowych prognoz. **Warto ponadto zauważyć, że po raz pierwszy od czterech kwartałów, zmiana presji konkurencyjnej miała wpływ na złagodzenie polityki kredytowej w niektórych bankach.** Może to oznaczać, że po okresie bardzo silnego ograniczania podaży kredytu mieszkaniowego, sytuacja na tym rynku stabilizuje się.

Wykres 7

Warunki udzielania kredytów mieszkaniowych

W III kwartale 2009 r. opinie banków dotyczące popytu na kredyty mieszkaniowe były bardzo zróżnicowane. Odsetek banków, które zanotowały spadek, wzrost lub brak zmian w popycie na kredyt był bardzo zbliżony, co spowodowało, że w ujęciu netto zanotowano bardzo nieznaczny wzrost popytu (zob. wykres 8). Zaobserwowany przez banki popyt na kredyty mieszkaniowe w III kwartale 2009 r. istotnie różnił się od przewidywań z końca II kwartału 2009 r. Znaczna liczba banków, które spodziewały się wtedy wzrostu, odnotowały brak zmian lub nawet spadek popytu w porównaniu z poprzednim kwartałem.

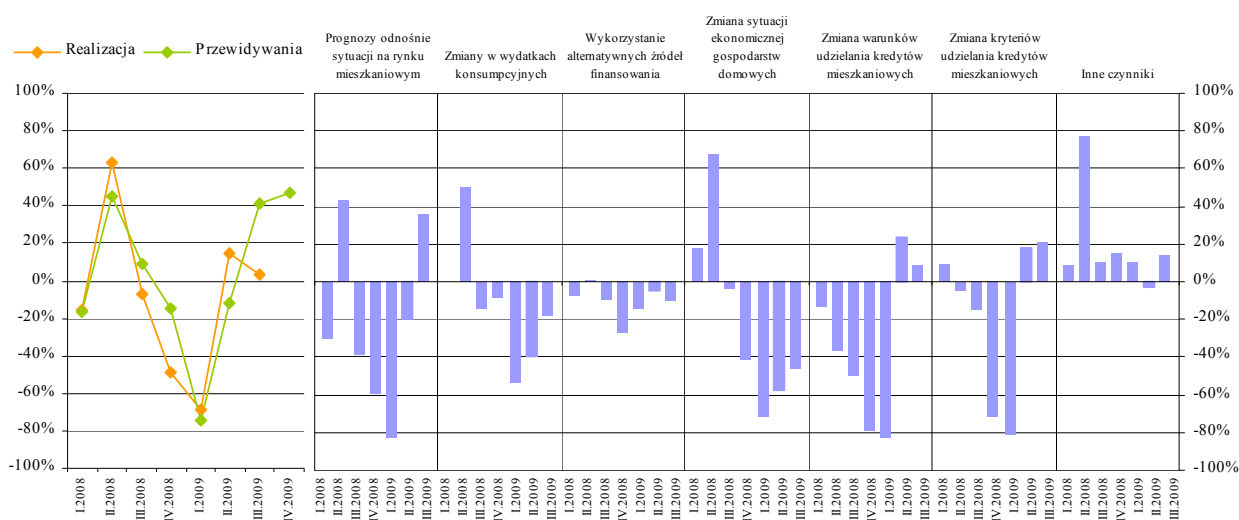
Banki, które odnotowały wzrost popytu, tłumaczyły go głównie prognozami odnośnie sytuacji na rynku mieszkaniowym. Oczekiwana stabilizacja cen na rynku mieszkaniowym po okresie wyraźnych spadków mogła skłonić klientów do ubiegania się o kredyt mieszkaniowy w III kwartale 2009 r. Banki, które załagodziły kryteria bądź warunki kredytu mieszkaniowego wskazały, że ten czynnik również mógł mieć wpływ na wzrost popytu na kredyt.

Negatywny wpływ na wysokość popytu na kredyty mieszkaniowe miało, w opinii banków, pogorszenie sytuacji finansowej gospodarstw domowych (zob. wykres 8). Na ten czynnik wskazało ponad 45% banków, które odnotowały zmianę w popycie na kredyt. Ponadto, w opinii kilku banków, które odnotowały spadek popytu, wpływ na ten spadek miało wykorzystanie przez gospodarstwa domowe alternatywnych źródeł finansowania, w szczegól-

ności kredytów od innych banków. Może to potwierdzać tezę o pewnym wzmożeniu konkurencji na rynku kredytów mieszkaniowych.

Dalsze zaostrzenie polityki kredytowej w segmencie kredytów mieszkaniowych zapowiada 11% banków. (zob. wykres 6). **Większość banków nie planuje jednak zmian w polityce kredytowej**, a pojedyncze banki zapowiadają nieznaczne złagodzenie kryteriów i warunków kredytu. **Blisko połowa banków przewiduje wzrost popytu na kredyty mieszkaniowe** (zob. wykres 8). Wzrost popytu prognozują również te banki, których prognozy z końca II kwartału 2009 r. o zwiększeniu się popytu nie miały odzwierciedlenia w III kwartale 2009 r.

Wykres 8
Popyt na kredyty mieszkaniowe i przyczyny jego zmian

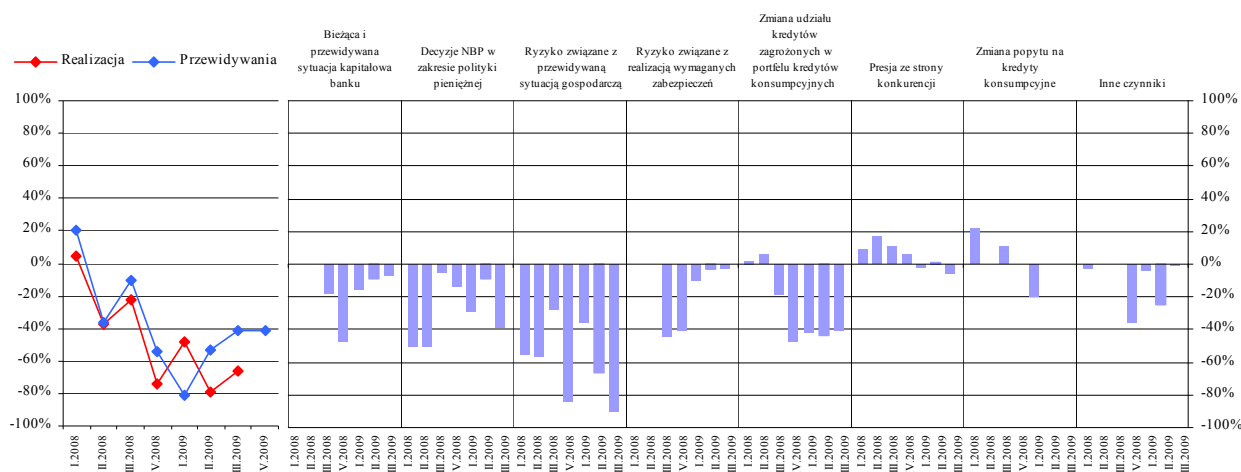
Kredyty konsumpcyjne dla gospodarstw domowych

Czwarty kwartał z rzędu doszło do wyraźnego zaostrzenia kryteriów udzielania kredytów konsumpcyjnych dla gospodarstw domowych (zob. wykres 9). Na zaostrzenie kryteriów zdecydowało się ponad 65% banków, z czego ponad jedna piąta określiła to zaostrzenie jako znaczne. Skala zaostrzenia kryteriów udzielania kredytów jest większa niż wynikało to z oczekiwań przedstawionych przez banki na koniec II kwartału 2009 r.

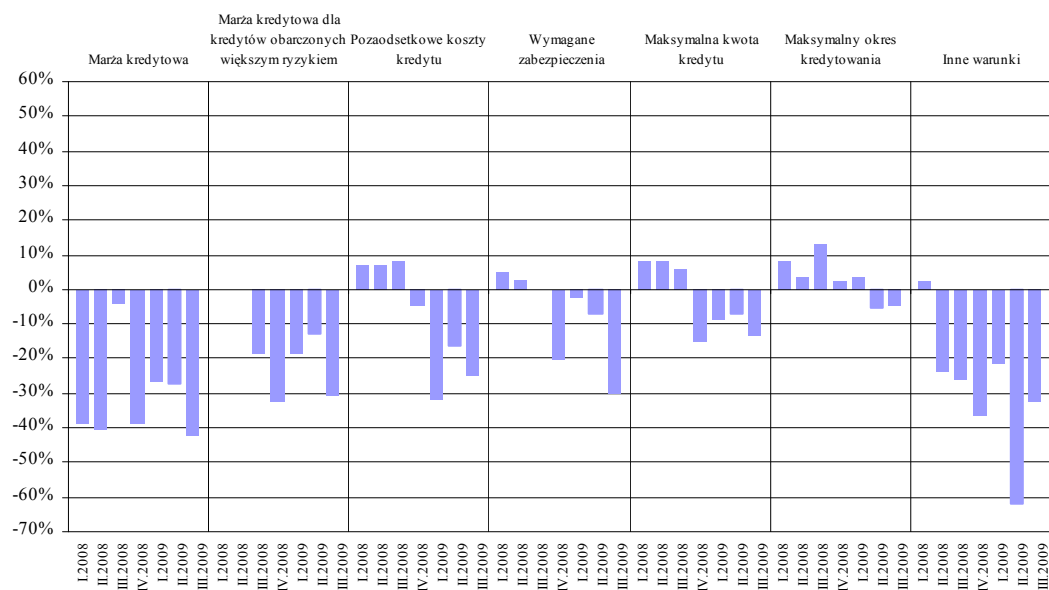
Tendencja zaostrzania warunków udzielania kredytów w segmencie kredytów konsumpcyjnych utrzymała się w III kwartale 2009 r. Dodatkowo odsetek banków, które zaostrzyły warunki udzielania kredytów, wzrósł w porównaniu z II kwartałem 2009 r. Banki najczęściej decydowały się na podniesienie marż kredytowych (zob. wykres 10). Uczyniło tak ponad 40% banków, żaden jednak nie podniósł marż w znacznym stopniu. Banki częściej podnosiły marże na typowych kredytach niż na kredytach o podwyższonym ryzyku. Zaostrzono ponadto warunki dotyczące wymagananych zabezpieczeń i pozaodsetkowych kosztów kredytu (odpowiednio ok. 30% i 25% banków) oraz, w mniejszym stopniu, maksymalnej kwoty kredytu.

Blisko jedna trzecia banków wskazała też na inne, nieuwzględnione w ankiecie warunki udzielania kredytu, część z nich miała jednak charakter zmiany kryteriów udzielania kredytu. Były to, między innymi, dodatkowo weryfikacja klienta w Biurze Informacji Kredytowej, podwyższenie wymagań dotyczących zdolności kredytowej klienta, zmiana systemu oceny ryzyka czy zwiększenie wymaganego wkładu własnego przy kredytowaniu zakupu samochodu.

Wykres 9
Polityka kredytowa i przyczyny jej zmian – kredyty konsumpcyjne

Wykres 10
Warunki udzielania kredytów konsumpcyjnych

Główną przyczyną zaostrzenia polityki kredytowej w segmencie kredytów konsumpcyjnych pozostaje ryzyko związane z przyszłą sytuacją gospodarczą. Powód ten wskazało blisko 90% banków, które zmieniły politykę kredytową (zob. wykres 9). Istotny wpływ na zmiany polityki kredytowej w odniesieniu do kredytów konsumpcyjnych wywarł również wzrost wskaźnika kredytów zagrożonych. Podobnie jak w poprzednich trzech kwartałach, około 40% banków uzasadniło w ten sposób zaostrzenie kryteriów lub warunków udzielania kredytów konsumpcyjnych. W III kwartale 2009 r. około 40% banków, wskazało ponadto, że decyzje NBP w zakresie polityki pieniężnej miały wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej. Obniżki oficjalnych stóp procentowych w poprzednich kwartałach i ich utrzymanie w III kwartale 2009 r. wpłynęły na spadek maksymalnego oprocentowania, jakie banki

mogą pobierać od klientów⁴. Mogło to skłonić banki do zaostrzenia kryteriów bądź innych pozaodsetkowych warunków udzielania kredytów.

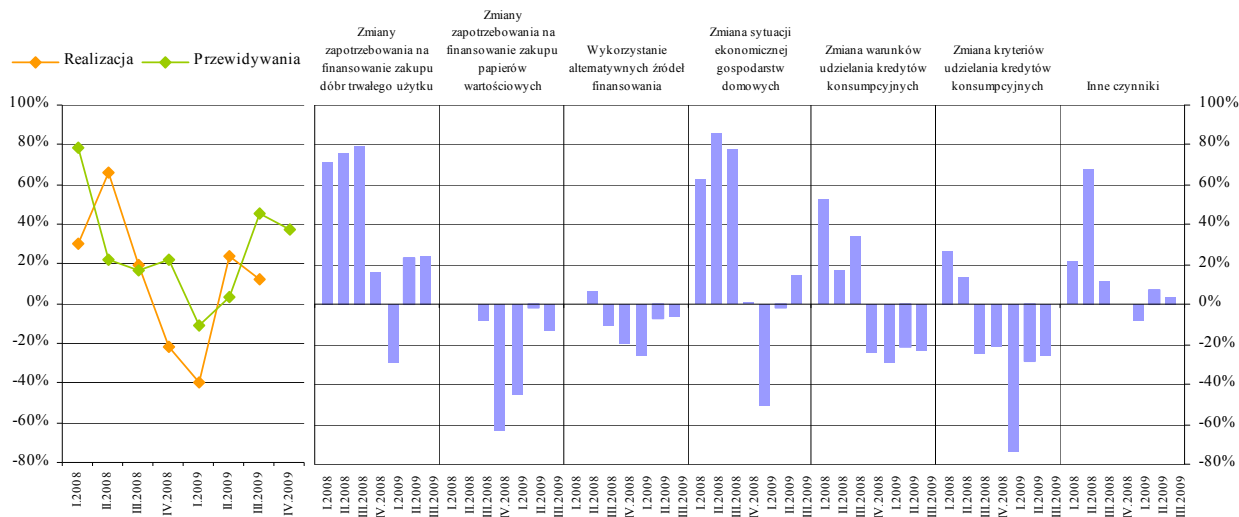
W III kwartale 2009 r. banki odnotowały wzrost popytu na kredyty konsumpcyjne dla gospodarstw domowych (procent netto wyniósł 12%). Należy jednak zauważyć, że odpowiedzi banków były zróżnicowane - ponad jedna czwarta ogółu banków odczuła wzrost popytu. Na koniec II kwartału 2009 r. banki przewidywały wzrost popytu na kredyty konsumpcyjne, jednak w większej skali niż miało to faktycznie miejsce (zob. wykres 11).

Banki, które odnotowały niewielki wzrost popytu na kredyty konsumpcyjne, tłumaczyły go przede wszystkim wzrostem zapotrzebowania na finansowanie zakupu dóbr trwałego użytku. Podobnie jak w poprzednim kwartale na ten czynnik wskazało około 24% banków (zob. wykres 11). Banki niejednoznacznie oceniają zmiany w sytuacji ekonomicznej gospodarstw domowych. W ujęciu zagregowanym przyczyniły się one do wzrostu popytu (procent netto 14%), jednak grupa około 20% banków uznała, że zmiany te miały negatywny wpływ na popyt na kredyt.

Banki uzasadniały spadek popytu na kredyty konsumpcyjne dokonaniem zaostrzeniem polityki kredytowej, które mogło zniechęcać wiele gospodarstw domowych do ubiegania się o kredyt konsumpcyjny. Widoczny był również wpływ spadku zapotrzebowania na finansowanie zakupu papierów wartościowych. Należy jednak pamiętać, że tego typu kredyty stanowią nieznaczną część udzielanych przez banki kredytów dla gospodarstw domowych.

Banki oczekują w IV kwartale 2009 r. dalszego zaostrzenia polityki kredytowej w segmencie kredytów konsumpcyjnych (zob. wykres 9). Oczekiwania takie zadeklarowało około 40% banków, przy czym 9% banków przewiduje, że znacznie zaostry politykę kredytową. Politykę kredytową zamierzają zaostrzyć również te banki, które uczyniły to w III kwartale 2009 r. **Banki w większości spodziewają się wzrostu popytu na kredyty konsumpcyjne** (zob. wykres 11), choć równocześnie niewielka grupa banków przewiduje spadek popytu.

Wykres 11
Popyt na kredyty konsumpcyjne i przyczyny jego zmian

⁴ Maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnych nie może przekraczać czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP.

Załącznik 1

Metodyka

Wyniki ankiet prezentowane są w postaci struktur, tzn. odsetka banków, które wybrały daną opcję odpowiedzi na poszczególne pytania. Odpowiedzi banków są wazone udziałem danego banku w segmencie rynku, którego dotyczy pytanie. Wazenie odpowiedzi poszczególnych podmiotów jest często stosowanym rozwiązaniem przy opracowywaniu wyników ankiet typu jakościowego¹.

Znaczenie poszczególnych banków w danym segmencie rynku reprezentują udziały należności danego banku w należnościach wszystkich 30 banków, które odpowiedziały na ankietę, w rozbiciu na poszczególne kategorie należności. Poniższa tabela prezentuje segment rynku, którego dotyczą poszczególne pytania i kategorię należności, która posłużyła do obliczenia udziałów poszczególnych banków w danym segmencie rynku.

Tabela 1

**Segment rynku i odpowiadająca mu kategoria należności
uwzględniona przy liczeniu wag**

Nr pytań	Segment rynku	Kategoria należności
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla przedsiębiorstw	Należności od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
	Kredyty długoterminowe dla przedsiębiorstw	Należności od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
2, 3, 5	Kredyty dla przedsiębiorstw ogółem	Należności ogółem od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych
8, 9, 10, 13, 14, 16, 17	Kredyty mieszkaniowe dla gospodarstw domowych	Kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych
8, 11, 12, 13, 15, 16, 17	Kredyty konsumpcyjne i inne dla gospodarstw domowych	Należności ogółem od osób prywatnych pomniejszone o kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych

Uwaga: Wszystkie kategorie należności dotyczą rezydentów. W przypadku przedsiębiorstw nie uwzględniono podziału na duże oraz małe i średnie przedsiębiorstwa, ze względu na brak odpowiednich danych w statystyce bankowej.

Źródło: NBP.

Poszczególnym odpowiedziom przypisywana jest zatem waga, będąca udziałem banku w danym segmencie rynku. Przy liczeniu wag uwzględniono średni stan należności danej kategorii w pierwszym i drugim miesiącu kwartału poprzedzającego kwartał, którego dotyczy ankietę.² Jeżeli bank w którymś

¹ Por. M. Bieć „Test koniunktury. Metody, techniki, doświadczenia”, Prace i materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego, Nr 48, SGH, 1996, str. 71-114.

² Na czas opracowywania wyników ankiety nie są dostępne dane dotyczące stanu należności w poszczególnych bankach w trzecim miesiącu tego kwartału ze względu na ok. trzytygodniowe opóźnienie w raportowaniu.

z pytań wybrał opcję odpowiedzi „nie dotyczy”, przypisywano mu wagę 0. W ten sposób przy liczeniu struktur dla poszczególnych pytań uwzględniono jedynie te banki, które są aktywne w danym segmencie rynku.

Oprócz struktur dla każdej odpowiedzi policzono tzw. procent netto, który jest różnicą między odsetkiem odpowiedzi pokazujących przeciwne kierunki zmian. Wielkość ta pokazuje zatem ogólną tendencję w danym segmencie rynku. Sposób liczenia procentu netto dla poszczególnych pytań zawiera tabela 2.

Tabela 2
Sposób liczenia procentu netto

Nr pytań	Definicja procentu netto
1, 2, 8, 9, 11	Różnica między sumą odpowiedzi „znacznie złagodzone” i „nieznacznie złagodzone” a sumą odpowiedzi „znacznie zaostrzone” i „nieznacznie zaostrzone”. Ujemny wskaźnik oznacza tendencję do zaostrzania kryteriów
3, 10, 12	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej”. Ujemny wskaźnik oznacza, że dany czynnik w większym stopniu przyczynił się do zaostrzenia niż złagodzenia polityki kredytowej.
4, 13	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrósł znacznie” i „wzrósł nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszył się znacznie” i „zmniejszył się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza wzrost popytu.
5, 14, 15	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na wzrost popytu” i „nieznaczny wpływ na wzrost popytu” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na spadek popytu” i „nieznaczny wpływ na spadek popytu”. Dodatni wskaźnik oznacza, że dany czynnik oddziaływał na wzrost popytu, ujemny – na spadek.
6, 16	Różnica między sumą odpowiedzi „zostanie znacznie złagodzona” i „zostanie nieznacznie złagodzona” a sumą odpowiedzi „zostanie znacznie zaostrzona” i „zostanie nieznacznie zaostrzona”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwane złagodzenie polityki kredytowej.
7, 17	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrośnie znacznie” i „wzrośnie nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszy się znacznie” i „zmniejszy się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwany wzrost popytu.

Źródło: NBP.